Andrius Šležas,
Vida Indrulėnaitė-Šimanauskienė,
Tadas Šimanauskas

Senkapis Virbalyje

2021 m. kovo mėnesį Virbalio miesto (Vilkaviškio r., Virbalio sen.) skvere tarp Birutės, Gedimino, Vištyčio ir Vilniaus gatvių, vadinamame Miesto sode, atlikti detalieji tyrimai. Šis skveras patenka į saugomas Virbalio senojo miesto vietos (UK 20557) bei Virbalio miesto istorinės dalies (UK 17125) teritorijas. 2020 m. pradėta jo rekonstrukcija – planuota atnaujinti takus, įrengti apšvietimą, o centrinėje dalyje pastatyti paminklą. Vykdant grunto kasimo darbus ir žvalgant (V. Juškaitis) surasta XVII–XX a. datuojamų radinių: keramikos šukių, koklių fragmentų, monetų ir t. t. Taip pat aptiktas nesuardytas palaidojimas ir pavienių žmonių kaulų, todėl tolesni darbai sustabdyti (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 204–206). 2018 m. skvero vietoje žvalgymus atliko T. Ivanauskas. Buvo ištirta 1x1 m dydžio 18 šurfų projektuojamų takų ir mažosios architektūros vietose. Archeologinę vertę turinčio kultūrinio sluoksnio neaptikta. Rasta pavienių šukių, datuojamų XVII–XX a., pavienių žmonių kaulų bei gyvulių kaulų (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 480–482).

Virbalis (iki XVIII a. vadintas dar ir Nova Volia) pirmą kartą paminėtas 1536 m., kai LDK ir Lenkijos karaliaus Žygimanto Senojo (1506–1548) žmonai karalienei Bonai Sforzai (1494–1557) leista prie Prūsijos sienos steigti miestelį, kuriam suteikta turgaus ir smuklių privilegija. II Pasaulinio karo metu sugriauta apie 80 % pastatų. Skveras, kurį planuojama rekonstruoti, nuo 1932 m. vadinamas Miesto sodu. Nuo XVI a. vidurio sklypas priklausė parapinei bažnyčiai, o kartu jose buvo ir kapinės. Minima,

1 pav. Perkasų vaizdas iš viršaus baigus tyrimus. P. Vutkino nuotr.

Fig. 1. Overhead view of the trenches at the end of the investigation.

jog 1703 m. sudegė joje stovėjusi parapinė bažnyčia.

2021 m. kovo mėnesį skvere atlikti detalieji tyrimai – ištirtos 8 bendro 160 m^2 ploto perkasos būsimų takų ir centrinės aikštelės vietose. Ištirti plotai atrodė keistai – takai tarsi saulės spinduliai išsišakojo nuo vidurio (1 pav.). Perkasa 1 tirta centrinėje skvero dalyje, būsimo paminklo vietoje. Perkasos 2–8 tirtos būsimų takelių vietose, formuotos nuo 2020 m. žvalgytų plotų pabaigos link centro. Ištyrus perkasas, aptikti palaidoti 28 individai (2 pav.). Dalis jų (18 vienetų) išlikę nepilnai, suardyti įvairių perkasimų. Viršutinis kapų horizontas atidengtas gana negiliai, 20–30 cm gylyje (H_{abs} 60,40 m). Giliausiai palaidojimai slūgsojo 1–1,2 m gylyje (H_{abs} 59,70 m). Įkapių rasta tik 7 kapuose (1, 5, 13, 15, 19, 21, 24). Remiantis aptiktomis įkapėmis (monetomis, žiedais, kryželiais, sagomis bei kitais rastais radiniais), palaidojimai datuoti XVII a. Kapinėse laidoti įvairaus amžiaus žmonės – rasta suaugusiųjų ir vaikų palaidojimų. Tyrimų metu nustatyta, kad kapinėse būta skirtingų laikotarpių perkasimų, juose gausu žmonių kaulų iš suardytų kapų, tikėtina, kad vėliau laidojant perkasti žemiau buvę kapai. Kapinių

2 pav. Perkasoje 5 aptikti kapai 19–20. V. Indrulėnaitės-Šimanauskienės nuotr.

Fig. 2. Burials 19–20 in Trench 5.

3 pav. Atidengti koplyčios pamatai. P. Vutkino nuotr.

Fig. 3. The exposed chapel foundation.

0 2 cm

4 pav. Žygimanto Augusto 1563 m. LDK pusgrašis. A. Vutkinos nuotr.

Fig. 4. A 1563 GDL Sigismund II Augustus halfgroat.

ribos nenustatytos dėl ribotų tyrimų apimčių ir perkasimų gausumo.

Perkasoje 1, kuri tirta centrinėje skvero dalyje, būsimo paminklo vietoje, PR dalyje, 5–60 cm gylyje atidengtos *pamatų liekanos M1*, greičiausiai šioje vietoje anksčiau stovėjusios bažnyčios arba koplyčios dalis. Pamatai mūryti iš rausvos spalvos 27–30x13–14x7–7,5 cm dydžio plytų bei netašytų vidutinių bei stambių (45x42x37; 36x32x30; 51x48x35; 33x32x27 cm ir panašaus dydžio) akmenų. Tiriant takų vietose (perkasos 4 ir 7) atkasta daugiau šio statinio pamatų. Nustatyta, jog pastatas buvo stačiakampio formos, apie 4,5 m ilgio ir 3,5 m pločio, su maždaug 2x2 m dydžio apside (?), orientuotas ŠV–PR kryptimi (3 pav.). Perkasoje 2, tirtoje Š tako vietoje, 5–30 cm gylyje taip pat aptiktos pamatų, mūrytų iš netašytų lauko akmenų, liekanos M2 ir M3. Perkasoje 4, R tako vietoje, 70 cm gylyje atidengtas dar vienas pamatų fragmentas M5. Perkasoje 8, ŠR tako vietoje, 45 cm gylyje fiksuotas nedidelis pamato fragmentas M4. Pagal plytų matmenis aptiktus pamatus preliminariai galima priskirti XVI–XVIII a. pradžiai (išskyrus M5, kuris yra XVIII a. II pusės – XIX a. pradžios). Apie M1 galima pasakyti, kad tai buvo koplytėlės pamatai, o likusių pamatų paskirtis neišaiškinta, nes trūksta duomenų – pamatai matomi fragmentiškai, neaiški jų konfigūracija, plytų rišimo būdas, išlikusios architektūrinės bei konstrukcijų detalės.

Tyrimų metu iš viso surasti 82 radiniai, datuojami XVI–XX a. Didžiąją dalį sudaro statybinė bei buitinė keramika. Rastos 22 monetos, iš kurių verta paminėti 1563 m. Žygimanto Augusto LDK pusgrašį (4 pav.).

The Old Cemetery in Virbalis

In 2021, an excavation (8 trenches totalling 160 m^2) (Fig. 1) in Miesto Sodas Square in Virbalis (Vilkaviškis District, SW Lithuania) revealed 28 burials (Fig. 2) dating to the 17th century, masonry structures dating to the 16th – early 19th centuries, some of which should be understood as the chapel's remains (Fig. 3), and 82 16th–20th-century finds (Fig. 4).

Mantas Užgalis, Jurgis Sadauskas

Kapai Palangoje, Paliepgirių kelias 8A

2021 m. Palangoje, Paliepgirių kelio atkarpoje ties sklypu 8A, palei Palangos oro uosto PV teritoriją buvo naikinama elektros oro linija ir tiestas požeminis elektros kabelis. Darbų vykdytojui mechanizuotai užkasant elektros tinklų tranšėją, pastebėti padriki žmonių kaulai – kaukolės ir blauzdikaulio fragmentai. Apie radinius pranešta KPD Klaipėdos TP. Aptariama teritorija nepatenka į jokią saugomą teritoriją ir anksčiau archeologiškai netyrinėta. Siekiant nustatyti, ar šioje vietoje yra išlikusių nesuardytų palaidojimų, atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu ištirta netaisyklingos formos 17,5m^2 ploto **perkasa 1** (1 pav.).

Nustatyta, jog tyrimų vietoje nuo paviršiaus iki maždaug 50 cm gylio susiformavęs juosvas smėlingas dirvožemis be radinių. Sluoksnis siejamas su natūraliais gamtos procesais arba XX a. žemės dirbimo darbais. 50 cm gylyje pasiektas